

Неприятели по лешник

Автор(и): гл. експерт д-р Мария Христозова, Институт по овощарство Пловдив, ССА; гл. експерт д-р Пламен Иванов, Институт по овощарство – Пловдив, ССА; гл. експерт Даниела Ангелова, Институт по овощарство Пловдив, Селскостопанска академия ; доц. д-р Мариета Нешева, Институт по овощарство Пловдив, Селскостопанска академия

Дата: 20.08.2024 *Брой:* 8/2024

Абстракт

Лешниците са сред най-важните черупкови овощни култури, като производството и потреблението им се увеличават драстично поради високата им хранителна и икономическа стойност. Болестите и неприятелите са едни от основните проблеми при отглеждането на тази култура. През 2024 година е проведено наблюдение за определяне на видовия състав на неприятелите на територията на област Пловдив. Описани са основните неприятели и както и методите за контрол срещу тях.

Обикновената леска (*Corylus avellana* L.) е широко разпространена в Европа, Северна Африка и Мала Азия. Среща се предимно в смесени широколистни гори и се развива добре, както на терени с интензивно слънце греене, така и на сенчести места. Развива се добре върху слабо кисели и неутрални почви (Hicks, 2022).

Най-големите производители на лешници в света са Турция, Италия, Азербейджан, САЩ, Иран и Грузия. През 2021 година добивът в световен мащаб достига до 1,1 милиона тона, като водеща в производството страна е Турция, следвана от Италия и САЩ. У нас, площите с лешници са 2700 ха, от които през 2023 г. са получени 463 кг. продукцията.

Лешниците се отглеждат предимно заради ядките, които са богати на протеини, мастни киселини, витамин Е, желязо, фосфор и магнезий. Ядките могат да се консумират в сурово и изпечено състояние. Те намират широко приложение в хранително-вкусовата промишленост, при производството на шоколади, шоколадови бонбони, протенови барчета и др. (Gantner, 2000).

Лешникът привлича голям брой неприятели, като листни въшки, акари, бръмбари и пеперуди, които в някои части на света допринасят до понижаване на добивите с до 20%.

Лешников хоботник (*Curculio nucum* L.)

Лешниковият хоботник е разпространен в цялата страна и се среща предимно в ареалите на културната и дивата леска. Напада основно културната и дивата леска, но може да се срещне и по кестен.

Видът развива едно поколение годишно и зимува, като ларва в почвата. Ларвите какавидират напролет, а възрастните се появяват през първата половина на юни. Бръмбарите нагриват листата и зелените плодчета. След като узреят полово, бръмбарите копулират и започват да снасят яйцата си. Женските правят с хоботчето си малък отвор, в който втикат по едно, рядко по две яйца. В зависимост от температурата зародишното развитие протича от 8 до 10 дни. Ларвата се храни с ядката, а нападнатите плодове потъмняват. Обикновено те остават в чашката или окапват. Завършвайки развитието си ларвата прави кръгъл отвор в черупката, след което преминава в почвата, приготвя землиста камерка и остава да зимува в нея.

Обработването на почвата около лешниковите храсти значително може да намали плътността на неприятеля. Химическият контрол е насочен срещу възрастните преди яйцеснасяне, като третирането може да се проведе с Кораген, който има регистрация срещу неприятеля.

Лешников сечко (*Oberea linearis* L.)

Разпространен е в цялата страна, като по-често се среща в Южна България. Напада основно леската, но се среща и по бряст, върба и бук.

Видът има двугодишно развитие и зимува, като ларва в местата на повредата. Ларвите какавидират в ходовете на повредените летораста, а възрастните имагинират през май и юни. Женските снасят по едно яйце под кората на леторастите. Зародишното развитие протича от 10 до 14 дни. Младите ларви се вгризват в дървесината и правят ходове, които са изпълнени с огризки и екскременти. Нападнатите летораста изсъхват и се пречупват в мястото на снасяне. По-късно ларвите правят по-широки ходове с дължина до 40 cm, в които остават да зимуват. На следващата пролет те продължават да се хранят и да разширяват ходовете. Те остават да зимуват втори път, а напролет какавидират.

Борбата се води на есен или рано на пролет, като се изрязват и унищожават всички нападнати клонки.

Южна зелена миризливка (*Nezara viridula* L.)

Нимфа 5-та възраст по лешник

Видът е полифаг и е разпространен посевместно в цялата страна.

Неприятелят развива 2 поколения годишно и зимува като възрастно под растителните остатъци, в стари сгради и постройки и др. Възрастните напускат местата на зимуване в края на март и началото на април.

След копулация женските снасят яйцата си от долната страна на листата на гостоприемника. Повредите по растенията се нанасят от нимфите и възрастните. Те смучат сок от всички части на растенията гостоприемници, но предпочитат пъпки и плодове.

Повреди по лешник

При лешниците дървеницата напада зелените плодчета, като смуче сок от тях. Повредата се изразява в образуване на петна или хлътване на ядката, както и преждевременното им окапване (сн. 1 и 2).

Кафява мраморна дървеница (*Halyomorpha halys* Stål)

Неприятелят е установен за първи път в България през 2016 година. Днес е разпространен посевместно в цялата страна и се среща заедно с южната зелена миризливка.

Видът е полифаг и напада зеленчукови, бобови, овощни и декоративни видове.

Нимфа 5-та възраст на кафявата мраморна дървеница

У нас кафявата мраморна дървеница развива 1 поколение годишно и зимува, като възрастно под растителни остатъци, в промишлени сгради и постройки и други скрити места. Повредите по растенията се нанасят от нимфите и възрастните, които се изхранват основно с пъпки и плодове (сн. 3). При култури, като лешника дървениците могат да нанасят повреди по време на цялата вегетация. Изхранването на дървениците с неформиралите се ядки води до прекъсване на развитието на ядките, а черупките остават празни. При нарастващите ядки се наблюдават деформации, а при напълно развитите ядки повредата се изразяват в образуване на вкорковени и некротични петна.

Контролът срещу дървениците е насочен срещу нимфите, тъй като те са по-слабо подвижни и по-чувствителни към инсектицидите (Децис 100 ЕК).

Обикновена сливова щитоносна въшка (*Eulecanium corni* В.)

Сливовата щитоносна въшка се среща в цялата страна, но най-голяма е плътността ѝ в сливопроизводителните райони.

Видът е полифаг, но най-силни повреди нанася по слива, праскова, лоза и леска.

Eulecanium corni възрастно

Неприятелят развива едно поколение годишно и зимува като нимфа втора възраст по напуканата кора на клони и клонки, в основата на стъблото и по издънките. С повишаването на температурите на пролет ларвите се активизират и преминават по едногодишните клонки. Започват да се хранят, като смучат сок от кората. Нараствайки краката им закърняват и те остават неподвижни в местата на повредата. Ларвите се хранят интензивно, линеят и се превръщат във възрастни насекоми. Въшките нанасят най-голяма вреда от средата на март до средата на май. Нимфите и възрастните женски смучат сок от клончета, клони и листа. Повредата се изразява в отслабване на дърветата, изоставане в растежа, а при висока плътност изсъхват отделни клони и клонки.

Контролът срещу неприятеля може да започне още през невегетационния период чрез зимно пръскане с парафинови масла. Следващото третиране е напролет при активизиране на ларвите, като се прилагат контактни инсектициди (МОВЕНТО 100 СК).

Литература

1. Hicks, D. (2022). Biological Flora of Britain and Ireland: *Corylus avellana*: No. 302. *Journal of Ecology*, 110(12), 3053-3089.
2. Gantner, M. (2000, August). Occurrence of hazelnut pests in southeastern Poland. In V International Congress on Hazelnut 556 (pp. 469-478).

3. Hamidi, R., Calvy, M., Valentie, E., Driss, L., Guignet, J., Thomas, M., & Tavella, L. (2022). Symptoms resulting from the feeding of true bugs on growing hazelnuts. *Entomologia Experimentalis et Applicata*, 170(6), 477-487.
4. Hedstrom, C., Walton, V., Shearer, P., Miller, J., & Olsen, J. (2013). Feeding damage by brown marmorated stink bug (*Halyomorpha halys*) on commercial hazelnut (*Corylus avellana*).
5. Velez-Gavilan, J. *Curculio nucum* (hazelnut weevil).
6. Gantner, M. (2004, June). Susceptibility of large-fruited hazel cultivars grown in Poland to major pest and their crop productivity. In VI International Congress on Hazelnut 686 (pp. 377-384).